

UN MANUSCRIS INEDIT - IOAN SLAVICI

NEDELCU OPREA

Publicistica lui Ioan Slavici, însumând peste 2000 de studii, articole, tablete, acoperă o vastă arie politematică; istoria, viața social-politică și culturală sunt relevate în peste jumătate dintre cele identificate până acum. Tema majoră prezentă, direct sau disimulat, este lupta românilor din Transilvania, întărirea și apărarea conștiinței naționale, afirmarea sentimentului patriotic, scopul mărturisit fiind "de a-i îndemna pe români la unire".

În general, este cunoscută poziția lui Ioan Slavici față de problemele majore ale românilor din Transilvania, de la întretărirea secolelor XIX-XX, aparent contradictorie, generată de contradicțiile și complexitatea epocii în care a trăit. Fiind adeptul unui patriotism de umanism integral, Slavici niciodată nu a fost viciat de prejudecăți șovine. "Susținem cauza română pentru că li se face românilor o mare nedreptate și am fi susținut cu același zel cauza maghiarilor dacă lor li s-ar fi făcut aceeași nedreptate"¹. Situat pe această poziție înaintată pentru "secolul naționalităților", I. Slavici, făcând apel permanent la înțelepciune și stăpânire de sine, sublinia că lupta românilor izvorăște din iubirea de neam și din dorința de bună conviețuire și înțelegere cu toate popoarele. În numele acestor generoase principii, Slavici și-a ascuțit condeiul împotriva măsurilor de desnaționalizare, declanșată după dualismul austro-ungar instaurat în anul 1867, al cărui sfârșit îl preconiza, cu urmarea firească - odată cu descătușarea popoarelor. Lectura operei sale, mai ales a celei realizate în domeniul publicistic, duce pe cititorul obiectiv către concluzia formulată de Mihai Eminescu privind marele său prieten: Slavici este "un autor deplin sănătos în concepție".

Ampla bibliografie realizată de Teofil Bugnariu, Ioan Domsa și Dimitrie Vatamaniuc² și completată de Pompiliu Marcea³ pare să fi înregistrat cam tot ce a realizat I. Slavici în îndelungată, dar și zbuciumată sa viață.

De curând, în colecțiile Bibliotecii "V.A.Urechia" Galați⁴ a intrat un manuscris inedit, după cunoștințele noastre, tableta "Noi și împărații". Această nou descoperită scriere a lui Ioan Slavici este o condensată expunere de idei și îndemn la acțiune practică în atitudinea politică a românilor; ea se înscrie într-o serie de studii și articole în care "Noi", românii transilvăneni, gândirea, situația acestora este pusă în față cu cea

a popoarelor în mijlocul și cu care coexistau, cu statele vecine, serie începută încă din anul 1871, în capitolul VI, "Noi și maghiarii", capitol concluziv la amplul "Studiu asupra maghiarilor", publicat în "Convorbiri literare" în anii 1872-1873 și reluat din diferite unghiuri în alte reviste și ziare⁵. Acestea îi urmează "Noi și România", 1886 (românii transilvăneni față de Statul român din epocă), "Noi și germanii din regatul ungar", 1904, "Noi și Austria", 1913, "Noi și Rusia", 1914, "Noi și vecinii noștri", 1914, "Noi și Italia", 1915.

Tableta "Noi și împărații" nu este datată și nu este semnată, practică deseori întâlnită la I. Slavici. După conținut, scrierea a fost realizată ulterior anului 1895, anul în care s-a constituit Comitetul național româno-sârbo-slovac pentru lupta împotriva politicii de maghiarizare forțată a naționalităților din Ungaria, la Congresul reprezentanților conducerii națiunilor din Transilvania și Ungaria; "înțelegerea între Români, Slovaci și Sârbi e definitiv stabilită" notează autorul.

În această tabletă, Slavici definește situația românilor față de imperiile vecine, Austro-Ungaria și Rusia; "Dacă mâine ori poimâine s-ar porni vreo acțiune pentru rezolvarea cestiunilor europene, noi Românii din țările Coroanei ungare nici pentru Tripla Alianță, nici pentru Rusia n-am fi un factor destul de important, pentru ca fie unii, fie alții să-și modifice politica de dragul nostru". Este exprimată deci clar rezerva față de "bunele intenții" ale imperiilor.

Și în această scriere I. Slavici își afirmă principiile promovate cu consecvență: apărarea existenței și unității naționale, îndemnul la prudență și înțelepciune. Atitudinea caracteristică lui, în perioada premergătoare primei conflagrații mondiale, este argumentată: "nimeni însă nu poate să prevadă de pe acum, dacă acțiunea se va petrece în aceste împrejurări și de aceea ar fi pripit omul, care ar voi să spună astăzi, ce fel va fi atitudinea Românilor în momentul hotărâtor". Este în această aserțiune o anticipare a politicii juste de neutralitate adoptată de România la începutul primului război mondial.

În ceea ce privește situația și atitudinea românilor din Transilvania în perioada dualismului austro-ungar, opinia lui Slavici în această tabletă este notată cu claritate categorică: "Este mai presus de ori-și-ce îndoială, că pentru românii în actualul regat ungar viața și dezvoltarea națională este peste puțină. Concetățenii noștri maghiari ne-o spun în fiecare zi, că țin ca statul ungar să devină național maghiar și nu vor suferi altă viață și dezvoltare națională afară de cea maghiară". Față de acțiunea de blocare a "dezvoltării naționale" a românilor, prudența în atitudinea lui Slavici este înlăturată, formulând un avertisment clar: "Suntem deci nevoiți a ne apăra existența națională, și în lupta pentru existență sunt legitime toate armele. Fiindcă existența suntem nevoiți a

ne-o apăra, ne unim și ne vom uni cu ori-și-cine, care voiește și poate să ne ajute în asigurarea ei". Aceasta este încheierea concluzivă a textului, "Noi și împărații".

Scrisă ca urmare a unor acuzații aduse frunțașilor Partidului Național Român, tableta, cu un bogat fond ideatic, pune în mod deschis, tranșant, problema luptei pentru apărarea existenței naționale a românilor și a alianțelor cu popoarele care îi pot ajuta în asigurarea acesteia.

Introducerea în circuitul informațional național a acestei scrieri a lui Ioan Slavici, o considerăm o completare a registrului bibliografic, dar mai ales un plus la cunoașterea și înțelegerea atitudinii patriotic-militante a celui care a cuprins într-o viață momentele cruciale de istorie modernă a României, 1859, 1877 și 1918, anul Marii Uniri, la pregătirea căreia și-a adus o considerabilă contribuție politico-ideologică.

NOI ȘI ÎMPĂRAȚII

[IOAN SLAVICI]

În nenumărate rânduri concetățenii noștri maghiari, vrând să justifice măsurile luate de guvernul ungar pentru înăbușirea mișcării naționale române, au prezentat pe frunțașii Partidului Național Român drept niște agenți rusești. În același timp însă aderenții Rusiei au luat pe actualii conducători ai Românilor drept niște unelte ale Triplei Alianțe. Acum dar, după ce înțelegerea între Români, Slovaci și Sârbi e definitiv stabilită, și dintr-o parte, și din alta se pune întrebarea, dacă Românii îi duc pe Slovaci și pe Sârbi în brațele Triplei Alianțe, ori Slovacii și Sârbi îi duc pe Români în brațele Rusiei.

Pentru ori-și-ce om cu judecată întrebarea, pusă așa, e irațională.

Când împărații se ceartă, noi Românii nu putem decât să stăm cu frica-n sân la o parte. Suntem destul de cu minte, ca să înțelegem, că atunci, când marele interese ale marilor împărați sunt puse în discuțiune, micile noastre interese rămân nebăgate-n seamă. Dacă mâine ori poimâine s-ar porni vreo acțiune pentru rezolvarea cestiunilor europene, noi Românii din țările Coroanei ungare nici pentru Tripla Alianță, nici pentru Rusia n-am fi un factor destul de important, pentru ca, fie unii, fie alții, să-și modifice politica de dragul nostru. Sunt fără îndoială cu puțință împrejurări, în care noi am putea să devenim factor hotărâtor; nimeni însă nu poate să prevadă de pe acum, dacă acțiunea se va petrece în aceste împrejurări și de aceea ar fi pripit omul, care ar voi să spună astăzi, ce fel va fi atitudinea Românilor în momentul hotărâtor. Aceasta atârnă cu desăvârșire de la cei mari și puternici.

E mai presus de ori-și-ce îndoială că, pentru România în actualul regat ungar, și viața și dezvoltarea națională este peste puțință. Concetățenii noștri maghiari ne-o spun în fiecare zi, că țin, ca statul ungar să devină național maghiar și nu vor suferi altă viață și dezvoltare națională afară de cea maghiară. Suntem deci nevoiți a ne apăra existența națională, și în lupta pentru existență sunt legitime toate armele. Fiindcă existența, suntem nevoiți a ne-o apăra, ne unim și ne vom uni cu ori-și-cine, care voinște și poate să ne ajute în apărarea ei.

NOTE

1. Ioan Slavici, **Închisorile mele**. Apud: Pompiliu Marcea, Ioan Slavici. Ediția a III-a, Timișoara, Editura Facla, 1878, p.164;
2. T. Bugnariu, I. Domșa, D. Vatamaniuc, **Ioan Slavici. 1848 - 1925. Bibliografie**. Buc., Editura Enciclopedică Română, 1973, 515 p.;
3. P. Marcea, **Ioan Slavici**, ediția a III-a, Timișoara, Editura Facla, 1978, p. 355-377;
4. Ioan Slavici, **Noi și Împărații**, Ms.II.873;
5. Vezi: T. Bugnariu, I. Domșa și D. Vatamaniuc, **op.cit.**, passim.

**UN MANUSCRIT INÉDIT - IOAN SLAVICI
(RÉSUMÉ)**

On signale le manuscrit d'un article inédit où on souligne, entre autres, que la lutte des Roumains de Transylvanie contre la politique de dénationalisation, menée par le dualisme autrichien-hongrois, prend sa source dans l'amour du peuple et dans le désir de bonne cohabitation avec toutes les nations.